

Protokół

52. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 7 lipca 2010 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Wspólnej 2 w Warszawie. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji – według załączonej listy obecności (zał. 1).

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu z 51. posiedzenia Komisji z dnia 9 czerwca 2010 roku.
3. Ustalenie założeń dla urzędowego wykazu państw i terytoriów niesamodzielnych.
4. Przyjęcie zasad latynizacji dla języka kurdyjskiego.
5. Omówienie wątpliwości i propozycji zmian w polskich nazwach geograficznych świata zgłoszonych na 51. posiedzeniu.
6. Kontynuowanie omawiania wykazu polskich nazw geograficznych Azji.
7. Wolne wnioski.

Obrady prowadził Waldemar Rudnicki, przewodniczący Komisji.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji.

Ad 2. Do protokołu z 51. posiedzenia zgłoszono kilka uwag redakcyjnych. Po ich uwzględnieniu, protokół przyjęto jednogłośnie (12 głosów za).

Ad 3. Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych jest publikacją, której opracowywanie i publikowanie nie rzadziej niż co dwa lata jest obowiązkiem KSNG zapisanym w nowelizacji rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie trybu i zakresu działania Państwowej Rady Geodezyjnej i Kartograficznej i Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasad wynagradzania ich członków. Zgodnie z tym rozporządzeniem jest to wykaz urzędowy, opracowywany w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, publikowany „w celu stosowania przez podmioty wykonujące zadania publiczne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

Dotychczas opracowywany wykaz „Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców” nie był wykazem urzędowym w rozumieniu ww. rozporządzenia, zatem jego wyd. 3 z 2007 r. (wraz z internetową aktualizacją z maja 2009 r.) było ostatnim – obecny wykaz należy traktować jako nowe opracowanie.

Autorzy wykazu, M. Zych i A. Czerny, biorąc pod uwagę urzędowy charakter wykazu zaproponowali wprowadzenie kilku zmian względem dotychczasowej publikacji, kilka kwestii pozostawiając również do dyskusji.

W trakcie dyskusji członkowie Komisji zgodzili się, aby wykaz składał się z dwóch części (części I obejmującej państwa niepodległe oraz części II obejmującej terytoria niesamodzielne) i jednego załącznika (obejmującego terytoria o nieustalonym statusie). Pominięte zostaną zaś jednostki autonomiczne stanowiące integralne części państw. Ustalono także, że wykaz będzie opracowany wyłącznie w języku polskim z możliwością opracowania uproszczonej wersji w języku angielskim, która będzie zamieszczona na internetowej stronie Komisji. Pominięty będzie także polsko-angielski słownik nazw państw.

W wykazie pominięte zostaną dotychczas podawane szczegółowe podziały administracyjne niektórych terytoriów – w uzasadnionych przypadkach (ułatwiających lokalizację) takie jednostki uwzględnione zostaną jednak w przypisie z podaniem tylko polskich krótkich nazw, tak jak to miało miejsce dotychczas w przypadku kilku terytoriów (np. Brytyjskiego Terytorium Antarktycznego).

Zachowany zostanie skorowidz nazw. Zawarte w nim będą skrócone polskie nazwy państw i terytoriów oraz polskie nazwy stolic (w przypadku braku polskiej nazwy – zalecana nazwa oryginalna). W skorowidzu uwzględnione będą także polskie nazwy geograficzne uwzględniane w przypisach.

Ustalono, że w przedmowie do wykazu musi być wyraźnie zaznaczone, które elementy wykazu są urzędowe (nazwy państw, terytoriów, stolic), a które są informacjami dodatkowymi niezwiązanymi z urzędowym charakterem wykazu, analogicznie jak uczyniono w *Wykazie urzędowych nazw miejscowości w Polsce* z 1980 r.

W przypadku długich nazw Birmy, Macedonii, Mołdawii i Wybrzeża Kości Słoniowej dotychczas wymienione były w głównej części hasła formy zalecane przez KSNG, natomiast nazwy stosowane w tekstach oficjalnych (formy MSZ) uwzględnione były w przypisie. Ze względu na urzędowy charakter wykazu uznano, że formy te powinny być przeniesione do głównej części hasła, tak by nazwa zalecana w tekstach oficjalnych była podana wraz z nazwą zalecaną przez Komisję.

Ustalono, że przy lokalizacji państw i terytoriów w częściach świata nie będzie uwzględniana Ameryka Środkowa.

W przypadku niektórych państw wielojęzycznych stolica ma nazwy w innych językach niż urzędowe języki ogólnopaństwowe. W dotychczasowym wykazie nazwy stolicy podawane były we wszystkich językach państwowych, bez uwzględniania faktycznego stosowania danego języka. Autorzy zaproponowali aby w przypadkach, gdy nie ma wątpliwości z ustaleniem w jakich językach stolica ma nazwy urzędowe, podać właśnie te nazwy (np. dla Brukseli nazwę francuską i niderlandzką, bez niemieckiej; dla Skopje obok nazwy macedońskiej również nazwę albańską). Po długiej dyskusji członkowie Komisji uznali jednak, że należy zachować dotychczasowe rozwiązanie.

W dotychczasowym wykazie w przypadku czterech niewielkich stolic wyspiarskich krajów Oceanii (Kiribati, Mariany Północne, Palau, Tuvalu) podana została nazwa osiedla (Bairiki, Capitol Hill, Ngerulmud, Vaiaku), w którym znajduje się siedziba władz, zaś w jednym przypadku (Wyspy Marshalla) nazwa jednostki administracyjnej (Majuro), a nie nazwa osiedla (Delap). W wielu wykazach nazw państw publikowanych za granicą, dla tych pięciu państw i terytoriów Oceanii podawane są nazwy jednostek administracyjnych, a nie faktycznych osiedli (odpowiednio są to South Tarawa (lub Tarawa), Saipan, Melekeok, Funafuti). Członkowie Komisji uznali, że warto uwzględnić obie nazwy jedną podając w głównej części hasła, a drugą w przypisie. Do późniejszego ustalenia pozostawiono, którą z nazw (osiedla, czy jednostki administracyjnej) zamieścić w przypisie.

Po długiej dyskusji ustalono, że w wykazie w nazwach oryginalnych (endonimach) uwzględniane będą tylko przedimki określone będące nieodłączną częścią nazwy (np.: The Gambia, La Réunion, Ar-Riyāḍ), pominięte będą zaś przedimki nie będące integralnymi częściami nazwy, w dotychczasowym wykazie podawane w nawiasach.

Jeszcze większą dyskusję wywołała kwestia zamieszczania w wykazie nazw mieszkańców państw, terytoriów i ich stolic. W dotychczasowym wykazie można było znaleźć wiele niekonsekwencji, niektóre podane formy budziły zaś uzasadnione zastrzeżenia.

W czasie dyskusji z jednej strony zwracano uwagę na dużą przydatność tych informacji, z drugiej strony zaś na fakt, że Komisja, zgodnie z delegacją zawartą w rozporządzeniu, powinna zajmować się wyłącznie nazwami geograficznymi, a nie nazwami mieszkańców. Zgodzono się, że kwestia poprawności podanych nazw jest kluczowa – w wykazie nie powinny być uwzględniane formy wątpliwe. Wątpliwości budziło jednak to, czy członkowie Komisji są kompetentni, aby ustalać te formy. Ostatecznie ustalono, że w wykazie będą pominięte nazwy mieszkańców stolic – z jednej strony formy te są najbardziej dyskusyjne, z drugiej ich przydatność jest mniejsza od nazw mieszkańców państw (wśród stolic brak wielu dużych i ważnych miast, dla których nazwy mieszkańców i tak nie były podawane). Zachowane zostaną zaś nazwy obywateli państw i mieszkańców terytoriów, przy czym wszystkie te nazwy będą przesłane do weryfikacji Radzie Języka Polskiego, tak aby w wykazie nie znalazły się formy wątpliwe z językowego punktu widzenia.

Podobnie jak w przypadku nazw mieszkańców, również podane w wykazie przymiotniki od nazw państw, terytoriów i ich stolic budziły wątpliwości. Po dyskusji, członkowie Komisji postanowili zastosować analogiczne rozwiązanie jak w przypadku nazw mieszkańców – w wykazie pominięte zostaną przymiotniki od nazw stolic, pozostawione zaś będą przymiotniki od nazw państw i terytoriów, przy czym będą one przesłane do weryfikacji Radzie Języka Polskiego.

Ostatnią ustalaną kwestią była zasadność podawania wymowy nazw. Podana w dotychczasowym wykazie wymowa w przypadku niektórych nazw budziła wątpliwości, dyskusyjne jest też, czy w przypadku mniej znanych nazw należy podawać wymowę zbliżoną do oryginalnej, czy też spolszczoną (np. [delhi] czy [deli], [bhutan] czy [butan]). Członkowie Komisji uznali, że opracowanie poprawnej wymowy jest zadaniem niezwykle trudnym, a wśród nich nie ma osób mogących podjąć się kompleksowego opracowania poprawnej wymowy dla wszystkich nazw. Z tego powodu ustalono, aby w nowym wykazie nie będzie uwzględniona wymowa nazw.

Ad 4. Prof. A. Pisowicz opracował zasady latynizacji nazw z języka kurdyjskiego. Język kurdyjski należy do języków irańskich w obrębie grupy języków indoirzańskich wchodzącej w skład rodziny indoeuropejskiej. Język kurdyjski jest formalnie drugim językiem urzędowym Iraku, gdzie używany jest głównie w autonomicznym Regionie Kurdystanu. Miejscowy wariant języka kurdyjskiego, o nazwie sorani, zapisywany jest alfabetem arabskim. Pismo arabskie w zastosowaniu do sorani jest oparte na wzbogaconym o kilka dodatkowych liter alfabetem arabskim, a ponadto charakteryzuje się tym, że w odróżnieniu od tekstów zapisywanych po arabsku (język semicki), teksty kurdyjskie sorani notują prawie wszystkie samogłoski: nie tylko długie ale i krótkie (nie jest notowana tylko jedna samogłoska zredukowana).

Kurdowie zamieszkujący Turcję stosują, dla notowania używanego tam innego wariantu języka kurdyjskiego zwanego kurmandzi, pismo łacińskie oparte na łacińskim alfabetem tureckim. Pismo to sporadycznie bywa używane także w Iraku dla notowania wariantu sorani. Z tego powodu A. Pisowicz zaproponował, aby transliterację wariantu sorani oprzeć na zapisie łacińskiego alfabetu kurmandzi (w oryginalnej pisowni: kurmancî). Obok tej transliteracji A. Pisowicz zaproponował przyjęcie polskiej transkrypcji popularnej, opartej na polskiej wartości fonetycznej liter alfabetu łacińskiego. Takie rozwiązanie zastosował także w opracowywanej obecnie przez siebie gramatyce języka kurdyjskiego.

W czasie dyskusji nad zaproponowanymi zasadami zwrócono uwagę, że należy precyzyjniej zapisać zasady oddawania samogłoski zredukowanej w transliteracji i transkrypcji. Wątpliwości budziło także zastosowanie w transkrypcji „l” jako odpowiednika zapisu w transliteracji „w”, a także stosowanie zapisów „hh” i „ll”. Po wyjaśnieniach uznano jednak słuszność takiego rozwiązania. Zaproponowano także, aby w samej tabeli latynizacyjnej nie podawać uproszczonych zapisów stosowanych, gdy ścisła transliteracja nie jest potrzebna, gdyż w przypadku nazewnictwa geograficznego zawsze należy podawać zapis ścisły – uproszczone formy mogą zaś być podane w przypisie.

Po wprowadzeniu kilku korekt redakcyjnych przez aklamację przyjęto następujące zasady latynizacji języka kurdyjskiego:

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
ا نا ا	a	a	ق ق ق ف ف	v	w
ب ب ب ب	b	b	ق ق ق ق	q	k
پ پ پ پ	p	p	ک ک ک ک	k	k
ت ت ت ت	t	t	گ گ گ گ	g	g
ج ج ج ج	c	dž	ل ل ل ل	l	l
چ چ چ چ	ç	cz	ل ل ل ل	ll	ll
ح ح ح ح	h ¹	hh	م م م م	m	m
خ خ خ خ	x	ch	ن ن ن ن	n	n
د د	d	d	ه ه ه ه	h	h
ر ر ر ر	r	r	و و و و	w	ł
ر ر ر ر	r̄	rr	ی ی ی ی	y	j
ز ز ز ز	z	z	ه ه ه ه	e	a
ژ ژ ژ ژ	j	ž	ئ ئ ئ ئ	ê	e
س س س س	s	s	ئ ² ئ	i	y
ش ش ش ش	ş	sz	ی ی ی ی	î	i
ع ع ع ع	‘	, ¹	و و و و	o	o
غ غ غ غ	ğ	gh	و و و و	u	u
ف ف ف ف	f	f	و و و و	û	u

¹ zaznacza się tylko w pozycji pomiędzy samogłoskami

² w kurdyjskim piśmie arabskim samogłoskę zredukowaną zaznacza się tylko na początku wyrazu, w transliteracji stosujemy wtedy zapis *i*, w transkrypcji zaś *y*; w pozycji w środku wyrazu w transliteracji samogłoski tej nie notuje się, w transkrypcji jednak oddaje się ją jako *y* (np. کوردستان → *Kurdstan* w transliteracji i *Kurdystan* w transkrypcji); na końcu wyrazu nie występuje

Gdy ścisła transliteracja nie jest konieczna można pominąć ‘ oraz stosować następujący zapis uproszczony: *h* (zamiast *h*’), *r* (zamiast *r̄*), *x* (zamiast *ğ*), *l* (zamiast *ll*).

Ad 5. A. Karp wyjaśnił przyczyny stosowania dla nazwy indyjskiego stanu zapisu Uttarakhand, a nie Uttarkhand, pomimo, że zgodnie z obecnymi regułami języka, to ten drugi zapis jest poprawny. Zapis w formie Uttarakhand wywodzi się z gramatyki sanskrytu Paniniego (IV w. p.n.e.), a wprowadzenie tej archaicznej formy jest jednym z licznie spotykanych obecnie w Indiach przejawów nacjonalizmu hinduskiego w odniesieniu do nazewnictwa geograficznego.

Na poprzednim posiedzeniu postanowiono pozostawić do wyjaśnienia kwestię przyjęcia egzonimu w formie *Iwo Jima* lub *Iwojima* dla japońskiej wyspy. Nazwa wyspy w polskich publikacjach stosowana jest także w formach *Iwo-Jima*, *Iwo Dzima*, *Iwo-Dzima* i *Iwo-dzima*. W pierwszym głosowaniu Komisja uchwaliła, żeby w ogóle przyjąć egzonim (7 głosów za, 4 przeciw, 1 wstrzymujący się). W drugim głosowaniu ustalono, że należy przyjąć nazwę z zapisem angielskim (z „j”), a nie w spolszczonym (z „dz”) – 8 głosów za pierwszym rozwiązaniem, 1 za drugim, 3 wstrzymujące się. W ostatnim głosowaniu ustalono przyjęcie

egzonimu w formie ***Iwo Jima*** (7 głosów za formą *Iwo Jima*, 2 głosy za formą *Iwojima*, 3 głosy wstrzymujące się).

Następnie Komisja uchwaliła:

- przyjęcie pseudoegzonimu ***Maharasztra*** dla jednostki administracyjnej w Indiach (12 głosów za, 0 przeciw, 0 wstrzymujących się)
- przyjęcie egzonimu ***Keszm*** dla miejscowości w Iranie (12 głosów za, 0 przeciw, 0 wstrzymujących się)
- skasowanie egzonimu ***Góry Sino-Tybetańskie*** dla gór w Chinach (10 głosów za, 0 przeciw, 1 wstrzymujący się); wcześniej Komisja ustaliła, przez aklamację, aby nie zmieniać tego egzonimu na *Góry Chińsko-Tybetańskie*
- zachowanie egzonimów *Wielki Nefud* i *Mały Nefud* dla pustyń w Arabii Saudyjskiej (3 głosy za skasowaniem, 5 przeciw, 3 wstrzymujące się)

Ze względu na brak czasu, nie rozpoczęto omawiania konkretnych propozycji zmian w polskich nazwach z obszaru Azji przenosząc je na kolejne posiedzenie.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Wiceprzewodniczący Komisji
mgr Maciej Zych

Przewodniczący Komisji
dr inż. Waldemar Rudnicki